

ARCKÉPEK

Tímár Sándor

Az én szüleim parasztemberek voltak, Szolnok mellett, tanyán születtem, és amikor egész kicsi voltam, az anyám testvérei énekeltek és én a kanapé támláját fogva toporogtam rá, amikor még járni sem tudtam, csak kapaszkodva. Már akkor rugóztam, a szüleim mesélték. Ez azt jelzi, hogy valami vonzódás volt bennem a ritmus, a dallam, a muzsika iránt. Csak zárójelben jegyzem meg, hogy persze, én még valahány gyereket láttam, az mind ezt csinálta.

Amikor már nagybacska voltam, és az udvaron játszadoztunk, a tanya udvarán, egyszer hallgattam, hogy egy kaszáló fiatalember énekel, s hallottam azt is, ahogy a nagyobb lányok beszéltek, miről is énekel. Fontos volt az az ének. Abban a körben az ének is, a mese is közölni volt képes, ugyanúgy, ahogy azt ma már nagy általánosságban csak a beszéd.

A lakodalmak, a családi összejövetelek, a névnap, a disznótor, a karácsony, a húsvét, amik mind a hagyományoknak megfelelően történtek, izgalmas pillanatok és sokat jelentettek nekünk, gyerekeknek, akik részesei lehettünk ezen alkalmaknak.

Én tanyai iskolába jártam és úgy játszottunk az iskolaudvaron, mint ahogyan most azt a gyerekektől a színpadon és a próbateremben látni, ha megtaníttuk nekik. Nekem az a tanyai gyerekkor nagyon szép világ volt. Életemben az első nagy bökkenő akkor adódott, amikor eljött az idő, s Szolnokra, a városba, a Versegly Gimnáziumba kellett beiratkozni. Olyan mély nyomot hagyott bennem, hogy máig emlékszem, ahogy anyámmal álltunk a kapu előtt, rémisztő volt számomra a két nagy oszlop, a nagy kilincs és a nagy ajtó. Ha arra járok meg-megnézem, ezek az oszlopok voltak olyan nagyok, és ez az a kilincs?

A Versegly nyolcosztályos gimnázium volt, negyedik elemi után kerültem oda, hiába voltam nagybacska gyerek, idegen világ volt számomra. Másfajta gyerekek, hangosabbak is, rosszul éreztem magam. Az volt a szerencsém, hogy a második évben elkezdődött a cserkész élet, lett egy regőscserkész csapat és táncolni kezdtünk. Talán Molnár István, a későbbi mesterem tanítványai lehettek, akik segítettek eleinte, mindenesetre amikor újra találkoztam azzal a kultúrával, amiből eljöttem, ami megszűnt körülöttem, amikor a városba bekerültem, kezdem felszabadultabb lenni. Őszintén szólva eleinte nagyon gyengén ment a tanulás, de amikor magamra találtam, örömmel mondhatom, hogy nagy változást idézett elő. A gimnáziumi érettségim már iskolai első lettem. Ennyit tud jelenteni a fógózdó, a lelki támaszték.

Engem nagyon érdekelt volna az orvostudomány, orvosnak készültem. Előtanulmányokat persze nem végeztem, de szerettem volna kutató orvosnak tanulni. Reménykedtem, hogy bevesznek az egyetemre, de hát én „kulákgyerek” voltam, a felvételre el se mehettam. Huszonnégy hold földünk volt, de apám makacs ember volt, s ennek alapján ítélték meg a családkunkat.

Nem felvételizhettem, így még csak ki se derülhetett, értettem volna-e az orvosi tudományhoz.

Akkor egy évig Szolnokon maradtam, tánccal foglalkoztam. Kultúrmunkásnak nevezték annak idején, amit csináltam,

egy kis pénzt is jelentett. Jó hasznát vettem, hogy a gimnáziumi évek alatt mindig történt, zajlott a táncélet. Közben falujárók is lettünk. A cserkészvezetők, mert érzéket láttak bennem, rám bízta, hogy tanítsam meg a táncsoportnak hol ezt, hol azt, végül csoportvezetőként működtem. És a Versegly gimnázium csoportjában kis koreográfiái összeállításokat is kellett csinálni. Hetedikes gimnazista lehettem, amikor eljutottam a Dunántúlra, nagy kirándulás volt, kerékpárral oda és kerékpárral vissza, Siófokra, Molnár Istvánnak, a későbbi mesteremnek a népfőiskolájára. És ott Falvai Károly, Molnár István tanítványa megtanította nekünk a huszárverbunkot. Ez volt az első koreográfia, amit én megtanulhattam. És én ebből akkor nagyon sok tapasztalatot merítettem.

Gimnazista korunkban volt egy kis jegyzetünk a zenéről, Kóbor Antal kántor úr, a zenetanárunk állította össze, annak a végén Kodály és Bartók munkásságáról volt egy kis összefoglaló, ami engem nagyon megdöbbentett, meglepett és érdekelt. Jé, milyen érdekes módon dolgoztak ezek a nagy mesterek! Gondoltam, megyek én is. Még gimnazista koromban nekiindultam, mentem a környékre. Először a tanyavilágba, később messzebbre is. A legmesszebb utam Karcag volt, ahova eljártam. Főleg lakodalmakba mentem, megfigyeltem a táncot és próbáltam a csoportomnak megtanítani. Mint táncgyűjtő sikernek éreztem a vállalkozásomat. A gimnáziumi év eltelte után a színi akadémiára, a koreográfus szakra jelentkeztem, de oda se vettek fel. Oda felvételizhettem, és azt hiszem sikeres is volt a szakmai vizsgám, és mégsem. Így aztán az 1951-ben megalakult SZOT együttesbe, ahova felvételt hirdettek, elmentem. Molnár István lett a vezetője, ismertem már Siófokról, azt terveztem, táncolok ott egy évet, aztán újra megpróbálom a színművészeti főiskolát, gondoltam, hogy oklevelet, diplomát azért szerezni kell.

Ezt terveztem, de nekem közben nagyon megtetszett ez az együttes és Molnár István munkája, így hát ott ragadtam hét évig. Már nem a mamut, nagy, kétszáz főssel, hanem egy kisebb csoporttal, meg is jártuk a világot. Molnár István is velünk volt. Svájcban voltunk, azután kint jártunk Egyiptomban, közel-keleten, s amikor hazajöttünk volna, nem tudtunk hazajönni, éppen akkor volt az 56-os forradalom. Bulgáriában vártuk meg a beengedés időpontját.

A SZOT együttes megszűnte után nem akartam tovább a profi táncolást folytatni. Molnár István Budapest Tánc-együttes néven tovább vezette a vegyipari szakszervezet segítségével megmaradó profi együttest, én pedig a vegyipari szakszervezet amatőr csoportját kezdtem vezetni. 1958 szeptember 1. volt a csoportom alakulási ideje, megjegyeztem ezt a nekem nagyon fontos dátumot. És Bartók nevét választottam a csoport névadójául, hiszen olyan sokféle úton-módon volt példa a számomra.

A Bartók Táncegyüttest 22 évig vezettem, onnan kerültem az Állami Népi Együtteshez. Volt egy döntő pillanat az életünkben. A Népművelési Intézet - a Magyar Művelődési Intézetet hívták akkor így - fölhívta azokat a csoportokat, akiknek a táncait táncolták az együttesek. Egyik alkalommal szatmári táncokat táncoltunk, fölhívták a nagyecsed-i táncosokat, eltáncolták ők is, mi is, s megdöbbentő volt, hogy az idős,

60-70 éves emberek jobban meg tudták ragadni a közönséget, mint mi. Nekem ez föladata a kérdést. És magyarázatot is adott. Hogy mi az oka annak, hogy az ő táncuk hatásosabb, mint amit én tanítottam. Az, hogy az öregek tánca élőbb volt, meggyőzőbb volt, művészileg hitelesebb. Én, aki a művészetet akartam képviselni, még nem ismertem olyan jól a táncnyelvet, mint amilyen jól azok az emberek ismerték. És akkor még határozottabban elköteleztem magam a táncnyelv megismerése mellett.

Mi úgy tanultuk a táncot, én is úgy tanultam a mestertől, hogy azt mondta, ebben a táncban ez lesz az első lépés, ez a második, ez a harmadik és tessék megtanulni, akkor megtanultuk. Te innen jössz be a színpadra, te onnan, megtanultuk és ennyiből állt a táncolás. A nagyecsedí parasztemberek bejöttek a színpadra, az igaz, hogy megmondták, melyik oldalról jönnek be, de onnantól kezdve ők a mondanivalójukat a maguk táncnyelvén mondták el. Mert ők azt tudták beszélni.

Óriási munka indult meg. Martin Györggyel táncos társak voltunk a SZOT együttesben, ő aztán néprajzos lett, tánckutató lett, mellest irodalmat, történelmet is tanult az egyetemen. Martin György közelsége nagyon fontos volt nekem. Az ő néprajzi ismeretanyaga, meg az én tudásom, amit a gyakorlati munkám során szereztem a csoportvezetéssel, ez a két dolog együtt a gyűjtésekben nagyon hasznos volt. Martin György jól ismerte a táncok belső törvényszerűségét, a tánc nyelvtanát, hiszen nagyon sok elemző munkát írt, hogy hogyan épül fel egy tánc a motívumoktól a motívumsorokig, a kapcsolások rendjéig. Martin György és társai - Pesovár Ernő, Pesovár Ferenc, Andrásfalvy Bertalan - voltak, akik a kutatómunkát megindították, amiben én is részt vehettem, de én mindig a másik oldalon, a pedagógiai és koreográfiai oldalon maradvam dolgoztam. Tehát így alakult ki valami különös dolog, és lassan eljutottam az amatőr csoport vezetésén keresztül a hivatásos munkáig.

Az Állami Népi Együttesben nagyon sok táncot felhasználtam a műsoranyagban, amit a Bartók Együttesben készített-

tem. Aztán az évtizedek során az hozta meg a gyümölcsét, hogy rengeteget láthattam a színpadon a táncaimat. Minden előadást végig szoktam nézni, és a legkülönbözőbb csoportokkal, a legkülönbözőbb létszámokkal, a világ bármely színpadán kellett újra meg újra látnom, s ez az emberben egy olyanfajta színpadi térérzéklet, színpadi formaérzéklet alakít ki, ami csak tapasztalati úton jön létre.

A másik fontos dolog, hogy azt a tánc nyelvismertetet, azt a táncnyelvtant, amit már a Bartók Együttesben megszereztem, jól tudtam használni az Állami Népi Együttesben is, a bázisa volt a színpadi munkámnak, s ehhez kell hozzátennem, hogy ha ez nem lett volna, akkor nem lett volna táncház-mozgalom. Mert a táncházban a táncnyelv tanítás ment az ifjúság körében, s zajlik most is.

A Tímár-módszer a néptánc világában ugyanazt jelenti, mint a Kodály-módszer a zenében. A CSILLAGSZEMŰ GYERMEKTÁNCÉGYÜTTES az a táncpedagógiai műhely, amelyben a gyerekek a néptáncot anyanyelvként tanulják. A Tímár Sándor által 1993-ban alapított, Magyarországon és Európában is egyedülálló együttesben 200-negyztől tízéves korú - gyerekek táncol. A gyermekek a próbák és a színpadi szereplések során, tehát a néptánc újraszülésétének pillanataiban fedezik fel a közösségi lét öröklött rendjét. Ebben az ősi rendben a tánc-anyanyelv ismerete teszi számukra természetessé az eligazodást.

Tímár Sándor, a hetvenes évek legendás Bartók Együttesének vezetője, a Magyar Állami Népi Együttes élén 15 éve végzett munkája mellett 1996-ban létrehozta magántársulatát TÍMÁR KAMARA TÁNCÉGYÜTTES néven. Az egyéni teljesítményen alapuló, bensőséges kamaraműfaj olyan új feladatokat elé állítja a koreográfust, amely a szólótáncosok előadói egyéniségére épít. A 10 pár táncossal, 5 tagú zenekarral színpadra lépő professzionális magántársulat az eredeti forráson alapuló magyar néptánc utazó nagykövete a világban.

